

Oponentský posudek na bakalářskou práci Denisy Valentové pod názvem „Kapitola z dějin československé drezúry“

Bakalářská práce Denisy Valentové pod názvem „Kapitola z dějin československé drezúry“ si klade za cíl zachytit vývoj koňské drezúry v Československu ve 20. století, od dob jejího největšího rozkvětu v období meziválečné první Československé republiky přes období pozvolné stagnace v poválečném období až po hlubokou krizi tohoto krásného sportovního odvětví v závěru éry komunistického totalitního režimu v Československu v 70. a 80. letech 20. století.

Celkově však práce tento svůj hlavní úkol překonává, neboť diplomantka zcela správně vyhodnotila, že práce, pokud má mít dostatečné odborné ukotvení a má se stát případným vodítkem i pro další badatele v oblasti, musí nejprve vysvětlit širší historické souvislosti, především fenomén vztahu mezi člověkem a koněm jako patrně vůbec jednoho z nejefektivnějších příkladů mezidruhové komunikace v celé živočišné říši, dále pak problematiku postupného vývoje využití koně člověkem v průběhu dějin lidstva, a především pak využití koně pro vojenské účely, od něžž se pak odvíjí vznik a raná fáze vývoje drezurního sportu. V tomto směru je nutné vysoce ocenit, že si diplomantka práci velmi efektivně rozvrhla a že zasazením zkoumané problematiky do širšího historického rámce učinila text podstatně lépe uchopitelným i pro laiky, kteří s problematikou koňské drezúry nikdy blíže do kontaktu nepřišli.

Z celého textu práce je zřejmé, že koňská drezúra a péče o koně je pro diplomantku životní vášní, posláním, kterému se věnuje s láskou, dané téma je pro ni tudíž srdeční záležitostí. Autorka zachycuje symbiózu mezi koněm a člověkem od počátků domestikace koně někdy v období 5. nebo 4. tisíciletí před našim letopočtem až po současnost. Zachycuje celou pestrou škálu využití, která kůň pro člověka měl. Asi nejvíce kůň člověku prospěl jako pracovní síla, zejm. v zemědělství, dále pak k pohonu nejrůznějších primitivních strojů předindustriální éry, např. v důlní těžbě, ve stavebnictví, ve mlýnicích apod. Po tisíce let také kůň sloužil k tažení těžkých břemen, kde byla jeho role zcela nezastupitelná, i když nižší selské vrstvy, které na koně mnohdy neměly, musely obdobně využívat i jiná zvířata, zejména hovězí dobytek. Dále pak diplomantka zcela správně vyhodnocuje, že jedním z hlavních odvětví, kde kůň za člověka doslova a do písmene nasazoval život, byla oblast vojenství. Autorka ve stručnosti zachytila období křížových výprav a následnou éru vrcholu

středověkého jezdeckví spojeného s válečným nasazením těžkého jezdeckva, kdy silná a robustní plemena koní musela vedle jezdců nést mnoho desítek kilogramů plechů, i první „sportovní“ využití koní při turnajových kláních, která se stala jedním z vrcholů středověké rytířské kultury. Kůň se stal prostředkem reprezentace svého pána, jeho dopravním prostředkem i bitevním strojem, často i druhem, přítelem a spojencem, který mu nejednou rychlostí a bystrostí svých smyslů zachránil život. Kůň se stal součástí kultury a životního stylu šlechty, což se odrazilo v tom, že se jako „rytířstvo“ obecně označuje nižší šlechta. Kůň však byl pochopitelně neodmyslitelně spojen i s vyšší šlechtou, právě ona měla možnost si kupovat ty úplně nejlepší koně.

Autorka zcela správně vyhodnotila, že se přelomovou érou pro vznik koňské drezúry stal až raný novověk. Ústup užití plátové zbroje v důsledku nástupu střelného prachu a palných zbraní vedl ke značnému odlehčení jezdce, a tak přišla ke slovu lehčí a ušlechtilejší horkokrevná plemena. Jezdeckvo ovšem i nadále zůstalo elitou všech armád. Je nutné si uvědomit, že až do nástupu opakovacích střelných zbraní v 19. století užívala všechna vojska jednoranné palné zbraně složitě nabíjené ládováním zepředu, které trvalo desítky vteřin, pokud střelec neměl k dispozici předem připravené papírové patrony, pak se prach a kulka nabíjely zvlášť a celý proces trval třeba i jednu minutu. Proto málokterý střelec v bitvě vystřelil více než jednou. Chladné a palné zbraně tak byly až do 19. století v rovnováze, bitvy často zakončovala lita zteč chladnými zbraněmi, po nástupu bajonetů na přelomu 17. a 18. století pěchota nejčastěji zakončovala své bitevní operace útokem na bodák. Jezdeckvo v raném novověku muselo být proto podstatně lépe cvičené než ve starších dobách, muselo být hlavně hodně rychlé, odhalovat slabiny pěchotních formací, útočit na jejich odhalená místa a rozbíjet jejich sestavy. Pokud byl jezdecký útok veden dobře, mohla se pěchota účinně bránit jen vytvořením karé, ale i ta dokázaly mnohdy účinně rozbíjet hulánské pluky vybavené velmi dlouhými píkami. Dělostřelectvo bylo sice pro jezdeckvo velkou hrozbou, ale až do vrcholné fáze napoleonských válek bývaly v bitvách nasazovány jen desítky děl, do řádu stovek se dostáváme skutečně až ve vrcholné napoleonské éře. Masivní nástup opakovacích palných zbraní ve 2. polovině 19. století pak pozici jezdeckva stále více komplikoval, naposledy sehrálo jezdeckvo významnější roli za 1. světové války. Nasazení zbraní hromadného ničení však tehdy z koní učinilo velmi snadný terč, utrpení a ztráty koní tehdy byly strašlivé. Motorizace v dalších dekádách pak význam koní v armádě stále více snižovala, při nedostatku pohonných hmot pak vojáci užívali zejména jejich tažné síly.

Autorka poměrně podrobně popisuje vznik prvních jezdeckých škol v 16. a 17. století, zejména neapolské a španělské, v 18. století pak věnuje prostor nástupu drezúrní školy francouzské a německé. Zcela správně podotýká, že mezi přední cvičitele koní patřili hlavně šlechtici, kteří jako aktivní důstojníci působili v celé řadě tehdejších armád. 19. století pak bylo posledním věkem praktického využití kavalerie, i když důstojníci se cvičení koní mnohdy aktivně věnovali i ve 20. století. Roli zde hrála především tradice i skutečnost, že vojáci zkrátka mají snad ke všem sportovním odvětvím užší vztah než civilisté, i dnes na počátku 21. století působí řada našich vrcholových sportovců jako aktivní důstojníci a důstojnice Armády České republiky.

Ústup jezdeckva v 19. a hlavně ve 20. století však z drezúry stále více činí sportovní odvětví, tedy činnost k rozvíjení fyzických i duševních schopností člověka. S tím, jak nástup železnice a spalovacích motorů stále snižoval roli koně jako pracovního nástroje a dopravního prostředku, stával se kůň člověku stále více prostředkem k sebezušlechťování, ke sportovnímu a kulturnímu vyžití. Období od 20. do 80. let 20. století tedy představuje jádro předkládané diplomové práce. Meziválečná éra byla vrcholem československého jezdeckého sportu, ať už se jednalo o rovinné či překážkové dostihy, drezúru, parkúr, distanční jízdy či voltiž. Jezdecký sport v meziválečném Československu získává pevné institucionální zakotvení, rozvíjejí se nejrůznější soutěže a mistrovství s mezinárodní účastí, českoslovenští jezdci pronikají stále více mezi evropskou a světovou špičku. Autorka se podrobně věnuje kariérám a klíčovým výkonům a soutěžním úspěchům meziválečných československých jezdců. Jména jako kpt. Rudolf Popler či škpt. František Ventura by rozhodně neměla upadnout v zapomnění. Vedle důstojníků čs. armády tehdy k úspěšným sportovním jezdcům patřili i funkcionáři Sokola. Jak vojáci, tak Sokolové, kteří byli bezmezně oddáni Československé republice, se pak aktivně zapojili do druhého odboje. To také zapříčinilo vysoké ztráty v jejich řadách, neboť je němečtí okupanti pronásledovali jako úhlavní nepřátele nacistické Třetí říše.

Násilné přerušování kontinuity v letech 2. světové války se podařilo překonat díky některým jezdcům, kteří aktivně zažili ještě meziválečnou éru a mohli v prvních poválečných letech předávat zkušenosti a dávat příklad mladším. Komunistický převrat v únoru 1948 však měl pro československý jezdecký sport z dlouhodobé perspektivy ještě ničivější důsledky. Uzavření hranic a omezení možnosti soupeřit s jezdci ze zahraničí uvedlo československý jezdecký sport do hluboké krize. V 50. a v 1. polovině 60. let sice stagnaci načas pozdrželi někteří skvělí jezdci, kteří měli ještě „starou školu“, čím déle však režim trval, tím se krize našeho jezdeckví prohlubovala. Komunistický režim vzhledem ke svému marxistickému

založení vnímal koně jako „služebníky včerejška“ a jezdeckví považoval za cosi „historicky přežitého“. Proto byl tehdy chov i jezdecký sport hluboce podfinancován. Aristokratičnost jezdeckého sportu, jeho noblesnost a kulturní a společenský rozměr nedokázal tehdejší režim ve své materialistické ubohosti docenit.

Faktografických chyb se v práci vyskytuje málo, obvykle se pojí s těmi pasážemi, kde autorka přechází k obecnějším historicko-politickým přehledům, které bezprostředně nesouvisejí s předmětem jejího výzkumu. V předposledním odstavci na s. 24 se např. praví, že komunisté v Československu ve volbách v květnu 1946 dohromady získali 70 % hlasů, ve skutečnosti to bylo dohromady 38 %, v českých zemích konkrétně 40 %, na Slovensku pak 30 %. Totalitní režim v Československu nenastolila až Ústava 9. května, nýbrž již převrat z 25. února 1948. Ústava 9. května znamenala jen dodatečné promítnutí nových poměrů do oblasti ústavního práva, o tom, že šlo jen o formalitu, vypovídá i skutečnost, že komunistům vůbec nevadilo, že ústavu odmítl podepsat prezident republiky dr. Edvard Beneš, v život tak mohla být uvedena až po zvolení Klementa Gottwalda do čela státu 14. června 1948. Gottwald ji pak jako nový prezident republiky parafoval. Na s. 23 (3. řádek odspodu) vypadla drobná část věty, mělo by tam být: „... **druhým pak roku 1935 Edvard Beneš**. Na s. 25 nahoře bych precizoval odstavec týkající se pádu Antonína Novotného a nástupu Alexandra Dubčeka. Je tam uvedeno: „**V roce 1968 Antonín Novotný rezignoval na funkci a na čele s Alexandrem Dubčekom sa moci ujali reformní komunisti**“. Pokud jde o funkci 1. tajemníka ÚV KSČ, tak z ní Antonín Novotný neodstoupil, nýbrž z ní byl dobovou terminologií „uvolněn“ (odvolán) plénem ÚV KSČ, které se konalo 3. – 5. ledna 1968. Novotný formálně sám odstoupil až z funkce prezidenta republiky dne 22. března 1968, v níž jej ale 30. března 1968 nahradil armádní generál Ludvík Svoboda.

Drobné upřesnění je zapotřebí učinit též na s. 32 nahoře. Kpt. Rudolf Popler 16. října 1932 nezahynul na Velké pardubické, i když překážka, která se mu stala osudnou a nese dnes jeho jméno, byla a je součástí kurzu Velké pardubické. Popler tehdy skončil ve Velké pardubické steeplechase těsně druhý, pak ale ještě jel Kinského memoriál a při něm jím vedená klisna na výše zmíněné překážce nešťastně škobrtla a zalehla při pádu jezdce celou svou vahou. Kpt. Popler, tehdy teprve třiatřicetiletý důstojník, který byl již tehdy dvojnásobným vítězem Velké pardubické a legendou čs. dostihového sportu, zemřel v sanitce při převozu do nemocnice.

Dalších drobných chyb či překlepů je v práci relativně málo (sem tam jde např. o nějaký letopočet či jméno ve výsledkové listině), pokud se už ale vyskytnou, tak je z dalších pasáží správná varianta té které číslovky či jména patrná. Kvalitu práce tudíž tyto nepatrné drobnosti nikterak nesnižují. Z jazykového hlediska je práce psána na velmi vysoké úrovni, tedy kvalitní a hezkou slovenštinou, alespoň pokud mohu soudit dle svých zkušeností z federálních dob, kdy byl každý obyvatel Československa se slovenštinou v pravidelném každodenním kontaktu.

Na základě svých zkušeností mohu říci, že **práce**, kterou Denisa Valentová předložila, je v kontextu prací na FHS obvykle předkládaných vysoce nadprůměrná. **Splňuje** proto **veškeré předpoklady, aby mohla být uznána jako práce bakalářská**. Navrhuji ji **hodnotit známkou výborně**.

V Praze dne 27. 7. 2013

PhDr. Roman Vondra, Ph. D.